

Po risovem sledu ...

Spet stopam po stopinjah velikega plenilca. Že dober mesec nisem gledal teh okroglih mačjih odtisov brez krempljev. Vendar se glede na letošnjo toпло zimo niti ne morem pritoževati. Prejšnje leto sem več tednov brez uspeha po Menišiji, Logaški planoti in Krimskem hribovju iskal stopinje in sledove samice, ki smo jo opremili z ovratnico z oddajnikom, potem pa šest mesecev pozneje izgubili njen signal. Letos sem se bolj osredotočil na območje Javornikov in Snežniške planote, kjer v okviru skupine za ekologijo živali Oddelka za biologijo Biotehniške fakultete dobro sodelujemo z lovskimi čuvaji in vodjo LPN Jelen - Snežnik.

Ris, ki ga sledim, je prav gotovo samec. Šapa je precej

večja kot pri samici Dini*, s katero si deli teritorij, pa tudi pogosta markiranja (označevanje z urinom) kažejo na samca, ki se zdaj že počasi pripravlja na začetek parjenja. Dokaj prepričan sem, da sem naletel na istega samca, kot sem ga za božič sledil od Dedne gore proti južnemu robu Snežniške planote. Sprva me pot vodi proti jugu in že me začenja skrbeti, da bo ponovno zavil proti odprtim travnikom na Volovji rebri, kjer bi burja verjetno kaj hitro zabrisala njegove stopinje. Pa se na srečo sled kmalu obrne na vzhod proti gorskim gozdovom dinarske planote.

Zimsko sledenje risov nam

*Več o risinji Dini in njenem gibanju po Sloveniji in Hrvaški si lahko ogledate na spletni strani www.dinaris.org

omogoča, da pridemo do številnih podatkov o življenjskih navadah te največje evropske mačke, kateri namenjam o precejšen del raziskav v okviru naše raziskovalne skupine. Iz sledi v snegu lahko razberemo marsikaj o gibanju, označevanju teritorija in načinu lova. Ko sledim risu, vedno tudi upam, da me bodo njegove stopinje pripeljale do ostankov plena, kar bi nam dalo pomembne podatke o starostni in spolni sestavi ter telesnem stanju živali, ki jih pleni ris.

Med vzpenjanjem proti jugovzhodu ris prispe do razčlenjenih previsnih sten, ki jih premaga v nekaj skokih, medtem ko se moram jaz kar pošteno potruditi, da jih preplezam. Ko takole zasledujem risa, dobim občutek, da

kar nalašč izbira pot prek razčlenjenega, skalnatega sveta. Kot bi hotel do zadnjega izkoristiti svojo gibčnost, ki mu jo je podarila narava.

Risova sled prek Snežniške planote. S pomočjo sledenja v snegu se lahko veliko naučimo o vedenju divjadi.

Meni, ki mu poskušam slediti s svojim človeškim telesom, pa se kar nemalokrat poveča raven adrenalina in poskoči srce, ko moram loviti ravnotežje po robu kakšnega brezna ali se spuščati po strmem žlebu v steni. Večkrat pomislím, da so tile naši Dinaridi res optimalno okolje za tega plenilca. Vendar moram priznati, da mi ni vedno povsem jasno, kaj je za risa tako privlačnega na skalnatih osamelcih, spodmolih, koliševkah in policah nad previsnimi stenami. Res je, da takšne strukture terena rad uporablja za markiranje in da bi mu lahko služile kot nekakšne oglasne deske za sporočila, ki si jih risi puščajo drug za drugega. Poleg tega izpostavljene lege dajejo risu dober pregled nad okolico, verjetno pa ima zaradi svoje okretnosti na takšnih mestih tudi prednost pri lovu na divjad (če odmislimo gamsa, seveda).

Ris se še kar vzpenja, vedno višje in višje. Prav proti najvišjemu vrhu Notranjske gre, si mislim. Naenkrat pa kakih 80 metrov pred seboj opazim premikanje. Vendar že v istem trenutku tudi velik merjasec zazna mojo prisotnost in se požene prečno po pobočju. Še preden uspe izvléči fotoaparát, izgine za grebenom. Nenavadno. Že kar nekaj časa nisem opazil nobene sledi parkljaste divjadi, zdaj pa srečam divjega prašiča. Le kaj je iskal tu gori? Ris se vzpenja naprej in spet zavije v gosto mladovje. Čeprav bi lahko izbral precej lažjo pot, se je pogosto odločil za hojo skozi mlade bukvice ali gosto smrečje, kot bi mu ugajalo, da se malo podrgne ob rastlinje. Meni pa ni prav nič všeč, ko se moram plaziti po vseh štirih za njim in si čistiti sneg, ki mi pada za vrat. Že nekaj časa postajajo stopinje vedno bolj zabrisane, vendar kmalu zatem pridem na izravnavo, kjer v smrečju opazim več ležišč. Aha, tukaj je preživel dan, potem pa se je naslednji večer odpravil naprej. Tudi stopinje so od tod naprej precej bolj sveže. Kmalu se zmračí in tudi sam se spravim k počitku.

Naslednji dan me sledi vodijo še kar navzgor. Saj menda ne misli iti na sam vrh Snežnika? Le kakšnih sto metrov pod gozdno mejo je prišel do sistema manjših koliševk. Opazim, da je nekaj časa prihuljen ležal pod eno izmed smrek, potem pa se s kratkimi koraki previdno približal polici v manjši steni. Od tam sledijo dolgi gamsovi skoki. Očitno se mu je ris poskušal približati z zalazom, pa ga je gams še pravočasno zagledal in se rešil s tekom po steni. Tudi ris se je spustil za njim in mu nato spet v normalni hoji še nekaj časa sledil, potem pa zapustil koliševke. Me prav zanima, ali je od kdaj prej vedel, da se tod zadržujejo gamsi in se je ravno zato povzpel sem gor? Sam bi pričakoval, da se bo pozimi raje pomaknil v nižine, kjer je več srnjadi – njegovega najljubšega plena.

Pot nadaljujem prečno po pobočju in pozneje pridem do zasnežene ceste. Nekoliko na-

Risi se radi gibljejo po skalnatem in zelo razčlenjenem površju, kakršnega v dinarskem svetu ne manjka.

prej opazim, da se je ris s ceste zapodil za poljskim zajcem. S trimetrskimi skoki se je pognal navzgor po pobočju, kamor jo je ucvril zajec. Očitno je bil plen le prehitel. Po 30 metrih gonje je moral odnehati. Vidim, da se je usedel in si privoščil počitek po utrujajočem sprintu v hrib, potem pa ponovno nadaljeval pot v hoji. Pozneje se je povzpel še na en skalnat vrh, kjer spet opazim številne stopinje gamsov. Vendar tudi tu ris ni

Ris si je za počitek izbral zakrito mesto pod smreko.

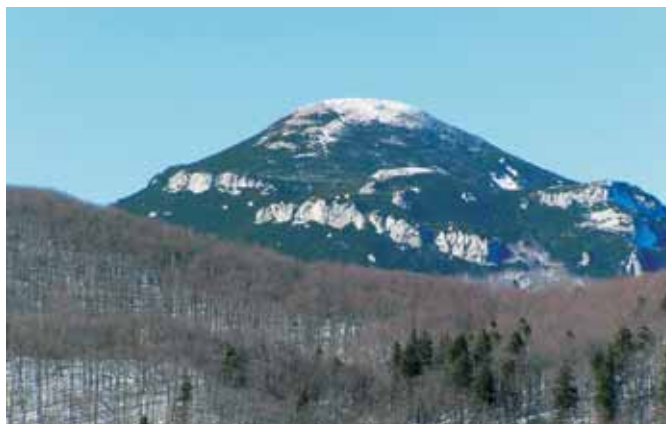
Poskus lova na gamsa je bil tokrat neuspešen.

imel sreče in počasi se je začel spuščati proti jugu v nižje ležeče predele.

Pozno popoldne me pot pripelje do globokih brezen, ki jih povezujejo soteske z več kot 30 metri visokimi stenami. Kaj vse skriva ta visoki kraški svet – še sreča, da imam tako dobrega vodnika, ki mi razkazuje vse skrite kotičke. Kmalu zatem na eni izmed

poličk nad breznom odkrijem ležišče in malo naprej za robom še eno. Od tam naprej se nadaljuje čisto sveža sled. Malo me že zaskrbi, da ga ne bi splašil. Pa saj bom tudi jaz kmalu prenočil in bo imel spet eno noč prednosti.

Tretji dan me ris vodi naprej po divjih dinarskih gozdovih, tja proti Sviščakom. Tod je sledi divjadi bolj malo

Pot po risovih stopinjah me je pripeljala pod sam vrh Snežnika.

in tudi ris očitno ne išče več plena tako zavzeto kot prejšnje dni, ko se je gibal precej bolj ovinkasto in se pogosto vzpenjal na razgledne točke. Zdaj stopinje vodijo v precej bolj ravni liniji. Potem pa pod manjšo steno opazim, da je sneg precej poležan in da je ris očitno skakal sem ter tja. Sprva mi ni jasno, kaj se je dogajalo, saj ni nobenih sledi kakšnega plena, ki bi ga lahko lovil. Nato pa nižje doli opazim zgrizen rumen plastičen trak. Očitno ga je ris 'ujel' in se potem nekaj časa igral z njim ...

Nato me ris pripelje do markantnih skal, ki se dviga-

Nisem edini, ki je sledil risu. Del poti je šel za njim tudi medved, ki se je zbudil iz zimskega dremeža.

Jutranje sonce osvetli svežo sled velike mačke.

Vse foto: Mi. Krofel – Diana

jo nad manjšo dolino. Spominim se, da se je prav na teh skalah ustavil tudi, ko sem ga sledil prejšnji mesec. Tudi tokrat jih je na več mestih označil z urinom. Je to ena izmed tistih oglasnih desk, na katerih sporoča drugim samcem, da je teritorij že zaseden?

Popoldne se odločim, da se vrnem proti avtu, saj sem že nekaj časa brez hrane, pa tudi ena noč na toplem mi ne bo škodovala. Naslednji dan sem ob zori že spet na sledi in odločen, da končno pridem do plena. Zdaj napredujem tudi precej hitreje, saj je nahrbtnik dosti lažji brez šotorja in spalne vreče.

Za risom nadaljujem pot proti vzhodu, južno od Svi-

ščakov. Nebo je brez oblaka in vsake toliko časa se mi med drevesi odpre prečudovit razgled na vrh Snežnika. Do popoldneva me ris pripelje do ozke soteske, kjer opazim številne sledi gamsov. Zatem prispem do več koliševk, kjer so stopinje še številčnejše. Okoli koliševk je tudi precej risovih sledov. Porabim kar nekaj časa, vendar plena ne najdem. Zatem opazim še ene stopinje – očitno je na risovo sled prišel medved. Kot kaže, nisem edini, ki se tu zanima za velike mačke. Medved je hodil za risom skoraj cel kilometer. Tu pa tam so ga zmedle sledi prašičev in gamsov, ki so prečkale risovo sled, vendar je vedno že po nekaj

metrih ugotovil, da je zašel in se je spet vrnil na mačji sled. Ko se je pozneje ris začel spuščati v manjšo dolino, se je medved ulegel in nekaj časa valjal po snegu, potem pa vstal in se odpravil v drugo smer proti grebenu. Tudi jaz kmalu zatem zapustim risov sled, ki vodi naprej proti hrvaški meji, saj je vmes že zašlo sonce. V mesečini gazim nazaj proti avtomobilu in razmišljam o zadnjih štirih dnevih. Čeprav sem nekoliko nejevoljen, ker nisem prišel do plena, sem risu hvaležen za čudovito pot, po kateri me je vodil in ki me je naučila marsikaj o življenju tega skrivnostnega plenilca.

Miha Krofel, univ. dipl. biol.

Dlaka na odlomljeni veji kaže, da se je ris podrgnil ob njo, tako kot to počno domače mačke.

Foto: M. Cerar – Diana

